

D25 1977

1977, 1. listopad, Praha. – Dopis Federálnímu shromáždění ČSSR o porušení československého právního řádu a procesních pravidel při soudním řízení s J. Ledererem, Ornestem, F. Pavlíčkem a V. Havlem.

Protože chceme brát vážně ústavně zakotvenou povinnost každého občana dbát o důsledné dodržování socialistické zákonnosti v životě společnosti (čl. 17 Ústavy), zdůrazněnou v poslední době mj. i v usnesení Federálního shromáždění z 5.4.1977, upozorňujeme toto shromáždění na nedávnou událost, při níž byly velmi závažným způsobem porušeny některé normy československého právního řádu, a v důsledku toho bylo značně poškozeno dobré jméno a tím i zájmy našeho státu v cizině.

Ve dnech 17.–18. října t.r. se u Městského soudu v Praze konal proces s dr. Otou Ornestem, Jiřím Ledererem, dr. Františkem Pavlíčkem a Václavem Havlem.¹ O. Ornest a J. Lederer byli obžalováni z podvracení republiky (§ 98 odst. 1 a 2 tr. zák.), dr. Pavlíček z pokusu podvracení republiky (§ 7 odst. 1, § 98 odst. 1 tr. zák.), Václav Havel z pokusu poškozování zájmů republiky v cizině (§ 8 odst. 1, § 112 odst. 1 tr. zák.).

Za tyto trestné činy byla obžalobou kvalifikována a soudem uznána činnost, která nikterak popisu skutkových podstat těchto trestných činů neodpovídá: písemnosti dopravované do ciziny byla díla výlučně literární povahy (literárně historická a literárně kritická), nepolitického charakteru. Jejich uveřejnění kdekoli nemůže být proto podvratnou činností podle § 98 tr. zák. a tím méně může ohrozit společenské a státní zřízení republiky, její územní celistvost, obranyschopnost, samostatnost nebo mezinárodní zájmy. Navíc chybí podle zákona neopominutelný prvek subjektivní: aby bylo možné hovořit o trestné činnosti podle § 98, je totiž třeba prokázat, že tato činnost je prováděna „z nepřátelství k socialistickému zřízení republiky“, což u nikoho z obžalovaných ani dokazováno nebylo: vždyť šlo právě u obžalovaných podle § 98 tr. zák. o občany, kteří věnovali celý svůj život věci socialismu nejen ve sféře kulturní, ale angažovali se také v širších souvislostech společensko-politických. To bylo také veřejně uznáno mj. udělením Řádu práce J. Ledererovi, titulu laureáta Státní ceny Klementa Gottwalda Fr. Pavlíčkovi a vyznamenáním Za zásluhy o výstavbu O. Ornestovi.

Pokud jde o obžalobu z přípravy trestného činu poškozování republiky v cizině (§ 112 tr. zák.), nelze za „nepravdivou zprávu o poměrech v republice nebo o její zahraniční politice“ považovat memoárové dílo politika činného téměř před třiceti lety. To zcela jasně vyplývá z uvedeného ustanovení i ze smyslu trestního zákona, který je účinný od r. 1961, aby chránil mocensky již zajištěné socialistické zřízení republiky a odpovídající mezinárodní postavení i politiku.

Při obžalobě i trestním líčení nebylo ani přihlédnuto k tomu, že se ČSSR ratifikací mezinárodních paktů o občanských a politických právech zavázala přizpůsobit své zákonodárství i praxi svých správních i soudních orgánů závazkům z tohoto paktu

vyplývající. V daném případě jde o čl. 19 odst. 2, zaručující svobodu „vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmkoli jinými prostředky podle vlastní volby“ (vyhláška 120/1976 Sb.). Právě administrativní a jiná opatření odporující těmto závazkům a ke škodě našeho kulturního života brání vydávání mnohých hodnotných literárních děl u nás (jak jsme na to upozornili v dokumentu č. 12 Charty 77 z 30.6.)² vedla odsouzené občany k pochopitelné snaze uveřejnit tato díla alespoň za hranicemi naší republiky.

Nebylo dbáno ani norem procesního charakteru. O. Ornest a J. Lederer byli drženi ve vazbě od 11. a 15.1.1977, aniž mohly vzhledem k charakteru jejich činnosti existovat zákonem předvídané důvody této vazby po skončení vyšetřování. O tom ostatně nepřímo svědčí i propuštění z vazby druhých dvou obžalovaných už v březnu a v květnu, kdy toto vyšetřování prakticky skončilo pro všechny.

Při přelíčení projevilo soud neobjektivnost a podjatost vůči obžalovaným: V. Havlovi nebylo dovolené uvést na vlastní obhajobu nepříznivý úsudek prezidenta republiky o věrohodnosti znalce, který svým posudkem podporoval tvrzení žaloby o charakteru díla, jehož připravované zaslání do zahraničí bylo podkladem obžaloby. J. Ledererovi bylo zabráněno uvést mnohá závažná fakta a souvislosti jeho jednání, ačkoli podle trestního řádu může předseda senátu přerušit závěrečnou řeč obžalovaného jen tehdy, vybočuje-li z rámce projednávané věci.³

Pro přelíčení byla bez objektivních důvodů vybrána malá místnost s místy pro 14 osob; kromě manželek obžalovaných a syna J. Lederera byla „jako objektivní veřejnost“ všechna místa předem obsazena osobami, v nichž obžalovaní a jejich rodinní příslušníci poznali zaměstnance StB. Toto faktické vyloučení veřejnosti bylo navíc pojištěno rozsáhlou akcí orgánů Bezpečnosti, které předvolaly v době trvání procesu desítky přátel obžalovaných pod záminkou vyšetřování jejich účasti na jakési „chystané provokaci“, aniž byly s to sdělit vyslychaným a zadrženým cokoli konkrétního. Rovněž přítomnost a chování orgánů Bezpečnosti v soudní budově a kolem ní v době procesu se vyznačovaly řadou protizákonných činů, mj. fotografováním a filmováním občanů i cizích novinářů, kteří svou přítomností projevili zájem o proces. Všechny tyto kroky nemohly mít jiný účinek, než že v naší i mezinárodní veřejnosti posílily pochybnosti o regulérnosti vedení procesu.

Všechny tyto skutečnosti nás vedou k závěru, že při přípravě a vedení procesu se nedbalo mnohých materiálních, procesních a právních zásad a norem československého trestního práva. Úsudek mezinárodní veřejnosti – např. ústředního orgánu KSF *L'Humanité*, kterou nelze vinit z předpojatosti vůči naší republice a jejíž zpravodaj nebyl vůbec vpuštěn do Československa – stejně jako ohlas procesu při jednání v Bělehradě svědčí o tom, že celý způsob jeho vedení, kromě jiného, vážně poškodil zájmy republiky v cizině.

Připomínáme, že podobným způsobem a s podobnými negativními důsledky byl veden ve dnech 26.–28. září t.r. v Ústí nad Labem proces proti ing. Vladimíru Laštůvkovi a ing. Aleši Macháčkovi.⁴

S odvoláním na usnesení FS z 5.4.1977 žádáme nejvyšší orgán státní moci, aby se zabýval celkovou problematikou uvedených procesů ve světle jejich nepříznivých důsledků a informoval v dohledné době o svém stanovisku československou veřejnost.

prof. dr. Jiří Hájek, DrSc., Marta Kubišová, dr. Ladislav Hejdánek

mluvčí Charty 77

· ČSDS, Sb. Charta 77. – strojopis, Fotokopie.

1 Srv. D23 (12.10.1977).

2 Viz D18 (30.6.1977).

3 Závěrečné slovo J. Lederera bylo čtyřikrát přerušeno předsedou soudu A. Kašparem. J. Lederer tak skončil druhým odstavcem své řeči. Celý text je uložen in ČSDS, sb. Charta 77, stroj. kopie, 2 s. Zde jsou rovněž uloženy zápisy z jednání procesu.

4 Viz též D24 (17.10.1977).

Plné znění: In: *Informační materiály*, 24–25 (září 1977),

s. 14–21 • *Kniha Charty*, Index 1977, s. 208–211 • Skilling,

H. G.: *Charter 77 and Human Rights in Czechoslovakia*. Londýn 1981, s. 268–270.

Komentář: ÚSD, sb. RFE, pol. blok S-157 (9.11.1977), S-160 (12.11.1977).